

Статтю 2 «Основні принципи правового регулювання трудових відносин» проекту Трудового кодексу України слід доповнити принципом про особливу охорону материнства, що відповідає ст. 51 Конституції України. Крім того, необхідно включити до переліку трудових прав, передбачених Конституцією України, право жінок, які працюють, на охорону материнства, а також включити це право у ст. 2 КЗпП України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 992 с.
3. Паньков Д.А. Принципи правового регулювання колективних трудових відносин : автореф. ... канд. юрид. наук :

спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Д.А. Паньков. – О., 2007. – 20 с.

4. Трудове право України : [навч. посіб.] / [Г.І. Чанишева, Є.В. Краснов, І.В. Лагутина та інш.] ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2014. – 402 с.

5. Ветухова І.А. Особливості правового регулювання праці жінок, які поєднують роботу з материнством, та його подальше вдосконалення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / І.А. Ветухова. – Харків, 2001. – 18 с.

6. Андрійв В.М. Система трудових прав працівників та механізм їх забезпечення : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / В.М. Андрійв. – О., 2012. – 40 с.

7. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України : [монографія] / Є.В. Краснов. – О. : Фенікс, 2012. – 178 с.

8. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Є.В. Краснов. – О., 2008. – 20 с.

УДК 341

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Ченшова Н.В., к. ю. н.,

доцент кафедри цивільного та трудового права

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Байрак Д.В., к. ю. н.,

старший викладач кафедри цивільного та трудового права

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У статті досліджуються питання, що стосуються правових засад і принципів становлення Світової організації торгівлі. Здійснено правовий аналіз науково-теоретичних джерел та чинних нормативно-правових актів. На підставі науково-правового, порівняльного й комплексного аналізу при дослідженні даного питання було виявлено ряд проблем практичного та теоретичного значення у функціонуванні й розвитку світової торгівлі.

Ключові слова: Світова організація торгівлі, Генеральна угода про тарифи і торгівлю, міжнародна торгівля, товари.

В статье осуществлено комплексное исследование правовых основ и принципов становления Всемирной торговой организации. Осуществлен правовой анализ научно-теоретических источников и действующих нормативно-правовых актов. На основании научно-правового, сравнительного и комплексного анализа при исследовании данного вопроса был выявлен ряд проблем практического и теоретического значения в функционировании и развитии мировой торговли.

Ключевые слова: Всемирная торговая организация, Генеральное соглашение о тарифах и торговле, международная торговля, товары.

Chenshova N.V., Bayrak D.V. LEGAL BASIS OF THE WORLD TRADE ORGANIZATION FORMATION

The paper studies the complex legal framework for the establishment of the World Trade Organization. The legal analysis of the scientific and theoretical sources and analysis of existing regulations in the research article. The study, based on scientific and legal analysis, comparative and comprehensive study found a number of problems of practical and theoretical importance in the functioning and development of world trade.

Key words: WTO, General Agreement on Tariffs and Trade, international trade, goods.

Вступ. Від регулювання діяльності міжнародно-економічної торгівлі, включаючи рух товарів та їх напрям, залежить прогресивний розвиток країн-учасниць не тільки Світової організації торгівлі (далі – СОТ), але й усіх країн, залучених до участі в міжнародно-правові відносини.

На сьогодні одним із вагомих напрямів міжнародного економічного співробітництва

є міжнародна торгівля. Зважаючи на це міжнародні структури, що займаються її питаннями, відіграють у світі важливу роль.

Вищенаведене зумовлює актуальність комплексного дослідження правових засад і принципів становлення СОТ.

1 січня 1995 р. була створена Світова організація торгівлі для обслуговування й реалізації багатосторонніх угод та угод з обме-

женою кількістю учасників, а також як форум для організації діяльності міжнародних торгових переговорів, метою якої є: узгодження позицій різних країн, спрямованих на ліквідацію митних та інших бар'єрів у міжнародно-економічній торгівлі; розробка й застосування правил і норм, що виключають дискримінацію; запровадження режимів найбільшого сприяння в торгівлі.

Дослідження аспектів діяльності системи Генеральна угода з тарифів і торгівлі/Світова організація торгівлі (далі – ГАТТ/СОТ) привернуло увагу багатьох відомих науковців. До авторів наукового дослідження даної проблематики можна віднести не тільки вітчизняних учених, але й радянських юристів-міжнародників і вчених Російської Федерації, які накопичили значний досвід дослідження міжнародно-правового механізму ГАТТ/СОТ і проаналізували й узагальнили ряд аспектів діяльності з розвитку світової торгівлі.

До вітчизняних учених можна віднести таких, як: Крилов Н.В., Коновалов В.В., Осика С.Г., Кучик О.С., П'ятницький В.Т. тощо Богуславський Г.Є., Буткевич В.Г., Василенко В.А., Войтович С.А., Висоцький О.Ф., Ганюшкін Б.В., Денисов В.Н., Корецький В.М., Малінін С.А., Мережко О.О., Моравецький В., Муравйов В.І., Нешатаєва Т.Н., Сандровський К.К., Усенко Є.Т., Шибяєва О.А. тощо відносяться до числа радянських юристів-міжнародників, діяльність яких була зосереджена на аналізі проблем функціонування міжнародних організацій.

Функціонуванню діяльності ГАТТ/СОТ присвячені праці Григоряна С.А. та Дюмулена І.І. Окремі аспекти діяльності ГАТТ/СОТ знайшли своє відображення у працях Богуславського М.М., Лівенцова Н.Н., Кіреєва А.П., Шумілова В.М. тощо.

Постановка завдання. Метою дослідження є поглиблення знань щодо правових засад і принципів становлення СОТ, здійснення науково-правового аналізу особливостей регулювання світової торгівлі.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання: розкрити правові засади становлення Світової організації торгівлі; проаналізувати правову природу СОТ як інституціональної основи міжнародно-правового регулювання світової торгівлі; дослідити проблеми й шляхи їх вирішення.

Результати дослідження. Крилова Н.В. визначає, що Світова організація торгівлі – це багатостороння організація, яка функціонує з 1 січня 1995 р. Вона виникла як спадкоємиця Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ) в результаті Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів у 1986–1994 рр., що проходили під егідою ГАТТ. Уругвайський раунд завершився 15 квітня 1994 р. Марракешьким протоколом (Заключний акт), що відкрив до підписання Угоду про створення СОТ. На 1 березня 2007 р. членами СОТ стали 150 держав. 5 лютого 2008 р. членом СОТ стала Україна. Штаб-квартира СОТ розташована в м. Женева, Швейцарія (рю де Лозанн, 154, СН-1211). СОТ не входить до системи установ ООН, але, маючи статус юридичної особи, користується

всіма привілеями спецустанов ООН. Офіційні мови – англійська, французька та іспанська. Бюджет організації й розмір внесків окремих країн-учасниць ґрунтуються на традиційній практиці та правилах ГАА-1947 (частка країни в бюджеті СОТ дорівнює її частці в міжнародній торгівлі). Угода про створення СОТ складається із преамбули, що в загальній формі повторює преамбулу ГАТТ, 16 статей і чотирьох додатків, що містять правові інструменти СОТ. Угода передбачає створення єдиної багатосторонньої структури для реалізації 56 правових документів, що утворюють правову систему СОТ. Стаття II Угоди встановлює, що правові документи, названі в дод. 1, 2, 3, є невід'ємними частинами Угоди, їхні положення формують права й обов'язки всіх членів СОТ. Країни, що приєдналися до СОТ, повинні прийняти їх без будь-яких вилучень і винятків та зобов'язані привести національне законодавство у відповідність до норм цих документів. Дод. 4 містить Угоди про торгівлю цивільною авіатехнікою та урядові закупівлі, що є зобов'язаннями тільки для країн, які їх підписали. В основному, це договори, у рамках яких держави беруть на себе зобов'язання проводити торговельну політику, що узгоджується з міжнародними стандартами. Хоча такі договори обговорюються й підписуються на рівні урядів, основна їх мета полягає у сприянні виробникам товарів і послуг компаніями, що займаються експортно-імпорнтними операціями [3, с. 329].

Світова організація торгівлі, що була утворена в ході подальшого розвитку Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, нині об'єднує 162 країни світу (до числа яких входить й Україна), частка яких у світовій торгівлі складає близько 95%, що забезпечує безперешкодну, стрімку міжнародну торгівлю, не допускаючи зловживань і негативних наслідків, визначає основні рамкові умови ведення торговельних операцій на світових ринках, займається регулюванням міжнародних правил при здійсненні торгових відносин між країнами, забезпечуючи умови для проведення переговорів, направлених на глобальну лібералізацію торгівлі. У численних ситуаціях це означає усунення бар'єрів, що перешкоджають торгівлі. Це також вказує на те, що підприємці, підприємства, організації повинні бути ознайомлені з правилами, нормами міжнародної торгівлі. Інакше кажучи, дані правила та норми повинні бути чіткими, зрозумілими, а їх реалізація, застосування – послідовним.

СОТ – єдина міжнародна організація глобального характеру, що регулює питання торгівлі між країнами світу. Така організація забезпечує інституційну й правову базу торговельної системи. Отже, після тривалого періоду становлення торговельних відносин торгівля набула якісно нової системи правового регулювання [5, с. 625].

На думку Крилова Н.В. основним завданням СОТ є сприяння безперешкодній міжнародній торгівлі, не допускаючи зловживань і негативних наслідків. У багатьох випадках це означає усунення бар'єрів, що перешкоджають торгівлі. Це також означає, що окремі підприємці, підприємства, відомчі організації

повинні бути добре ознайомлені з нормами міжнародної торгівлі й впевнені в тому, що ці норми не зміняться різко й без попередження. Отже, правила й норми повинні бути зрозумілими, а їх застосування – послідовним» [3, с. 329].

СОТ є класичною міжнародною організацією з деякими особливостями. Структура СОТ підтверджує її класичний характер. Очолює СОТ Конференція міністрів – непостійний орган (із сесіями кожних два роки), що складається із представників усіх держав-членів СОТ і наділений повноваженнями прийняти рішення. Генеральна рада також складається із представників усіх держав-членів, але має постійний статус. Генеральна рада здійснює функції Конференції міністрів у перервах між її сесіями. Крім того, під керівництвом Генеральної ради знаходиться ще кілька різних Рад, уповноважених спостерігати за дією багатосторонніх угод. І, нарешті, Секретаріат, очолюваний Генеральним директором і уповноважений вирішувати адміністративні питання. Класичний інституціональний характер СОТ підтверджується також процедурою приєднання до Угоди, що здійснюється за погодженням сторін, а також процедурою виходу, де передбачена повна воля. Класичні риси СОТ виявляються й у процесі її функціонування. Так, рішення у СОТ приймаються на основі принципу звичайної більшості (за винятком деяких питань) з постійним прагненням до консенсусу [2, с. 343].

Необхідно звернути увагу на те, що Світова організація має спеціальний статус ООН і є організаційно-правовою основою системи міжнародної торгівлі.

На думку Плотнікова О.В., метою організації є: узгодження позицій різних країн, спрямованих на ліквідацію митних та інших бар'єрів у міжнародній торгівлі; розробка й застосування правил, що виключають дискримінацію; запровадження режимів найбільшого сприяння в торгівлі. До функцій організації відносять: сприяння врегулюванню торгових суперечок; контроль за національною торговою політикою країн-членів, співробітництво з іншими міжнародними установами, що беруть участь у формуванні глобальної економічної політики [1, с. 69].

Діяльністю СОТ керують уряди країн-учасниць. Усі основні рішення приймаються на загальних зборах або під час міністерських зустрічей, що відбуваються кожні два роки, або під час регулярних зустрічей представників країн-учасниць. Звичайно, рішення приймаються тільки за умови консенсусу. Така ситуація призводить до появи думки, що СОТ, найімовірніше, буде страждати через повільність і неповороткість політичного й економічного менеджменту – організація з більш ніж 20 країнами-учасницями не може управлятися загальними зборами всіх членів. Громіздка система управління зменшує ефективність дій або обговорень загальних напрямів роботи. І в Міжнародному валютному фонді, і у Світовому банку працюють виконавчі ради, які й визначають загальний напрям діяльності співробітників. У цій роботі беруть участь представники провідних промислово розви-

нутих країн, а рішення приймаються в результаті голосування. СОТ необхідна аналогічна структура, щоб діяти ефективно. Однак у своїй політичній організації невеликі країни-учасниці дотримуються прямо протилежного погляду [3, с. 337].

У СОТ залишились неврегульовані та не вирішені проблеми, що дістались їй від ГАТТ, до них можна віднести:

- 1) обмежена лібералізація правил і норм торгівлі сільськогосподарською продукцією;
- 2) можливий негативний вплив на країни, що розвиваються, протекціоністських заходів відносно інтелектуальної власності;
- 3) торгівля та трудове законодавство;
- 4) міжнародна торгівля й охорона навколишнього природного середовища.

СОТ здійснює міжнародну торговельну політику й міжнародну торгівлю на основі таких принципів:

- найбільшого сприяння та недискримінації;
- національного режиму;
- захисту національної промисловості;
- створення стійкої основи торгівлі;
- сприяння справедливій конкуренції;
- заборони кількісних обмежень імпорту;
- можливих дій в умовах надзвичайних ситуацій;
- регіональних торговельних домовленостей [5, с. 281].

Отже, як уже зазначалось, створення СОТ базується на міжнародному договорі – Марракеській угоді від 15 квітня 1994 р. Із формально-правової точки зору відбулося значне зміцнення правової бази регулювання міжнародної торгівлі порівняно з Генеральною угодою, що існувала у спрощеній формі й носила тимчасовий характер [4, с. 627].

Правовою базою СОТ є ряд багатосторонніх торговельних угод, що були погоджені під час так званого Уругвайського раунду. Основні з них такі: Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1994 р., що визначає єдині норми й принципи міжнародної торгівлі товарами; Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС), що регулює відносини в торгівлі послугами; Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС); Угода про правила та процедури вирішення спорів; Угода про сільське господарство; Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів; Угода про технічні бар'єри в торгівлі; Угода про правила походження товарів; Угода про процедури імпорту ліцензування; Угода про передвідвантажувальну інспекцію; Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи; Угода про субсидії та компенсаційні заходи; Угода про захисні заходи [5, с. 281].

Угоди, підписані в рамках СОТ, – це великі за обсягом й складні документи, оскільки їхній текст має юридичний характер і охоплює широкий спектр проблем. Крім основного тексту договору про створення СОТ, до його складу входять численні домовленості, угоди й інші документи, що визначають права та обов'язки країн щодо окремих аспектів міжнародної торгівлі [3, с. 331].

Висновки. Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що в СОТ закінчено з минулою практикою «ГАТТ за

бажанням». Остаточний акт, підписаний 15 квітня 1994 р. державами-учасниками Марракеської угоди, закріпив єдине для всіх зобов'язання дотримуватися кожної багатосторонньої торговельної угоди СОТ, до якого не можна робити застереження. З того часу СОТ перетворилася на постійно діючу організацію та функціонує без застереження про застосування її правил і норм.

Без винятків кожен член СОТ зобов'язаний привести свій внутрішній правопорядок у відповідність із різнобічними торговими зобов'язаннями. Окрім того, ГАТТ у результаті багаторічної діяльності набула статусу організації лише *de facto*, а за СОТ – прямо визнаний статус юридичної особи як за внутрішнім правом держав-членів, так і за міжнародним правом. У період своєї діяльності ГАТТ не мала, принаймні у початковий період, майже жодної інституціональної структури, а СОТ відразу виникла як чинна міжнародна економічна організація. Нова система СОТ має більш широку сферу дії, оскільки поширюється й на міжнародну торгівлю послугами, а також на деякі операції з інвестиціями, інтелектуальною власністю, коли вони пов'язані з торговельними відносинами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини : [підручник] / Л.М. Горбач, О.В. Плотніков – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
2. Дей М.О. Міжнародне економічне право : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічного та юридичного спрямування] / М.О. Дей. – Кр. Ріг : Видавничий дім, 2009. – 800 с.
3. Крилова Н.В. Міжнародна торгівля: [навчальний посібник] / Н.В. Крилова – К. : Знання, 2008. – 365 с.
4. Кучик О.С. Міжнародні організації: [навчальний посібник] / О.С. Кучик // за ред. О.С. Кучика. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 749 с.
5. Міжнародне економічне право: [підручник] / [В. Опришко, А., А. Коста, К. Квінтано та ін.] // за наук. ред. В. Опришка. – К. : КНЕУ, 2006. – 496 с.
6. Погодина Н.А. Функция контроля Всемирной торговой организации (ВТО) над соблюдением процедуры урегулирования споров / Н.А. Погодина // Право ВТО. – 2012. – №1. – С.102–109.
7. Пота Т.О. Проблеми функціонування та напрямки реформ системи врегулювання міждержавних суперечок СОТ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т.О.Пота. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2008. – 24 с.
8. Пота Т.О. Виникнення та організаційно-правова еволюція системи врегулювання суперечок ГАТТ/СОТ / Т.О.Пота // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 1(24). – С. 63–69.
9. Пота Т.О. Врегулювання суперечок у СОТ: питання прозорості процесу, доступу неурядових організацій та розгляду *amicus curiae* briefs / Т.О.Пота // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 3(26). – С. 18–23.